

**Міністерство освіти і науки України
Полтавська державна аграрна академія**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

колективна монографія

(за редакцією Аранчій В.І., Дорогань-Писаренко Л.О.)

м. Полтава 2018

УДК 33: 167.1

А 43

Рекомендовано до друку Вченою радою Полтавської державної аграрної академії (протокол № 7 від 27.11.2018 р.).

ISBN 978-966-2989-90-8

Рецензенти:

– **Гончаренко О.В.**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки Дніпровського державного аграрно-економічного університету;

– **Перебийніс В.І.**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та економічної кібернетики Полтавського університету економіки і торгівлі;

– **Плаксієнко В.Я.**, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку Полтавської державної аграрної академії.

А43 Актуальні питання сучасної економічної науки: колективна монографія / за ред. Аранчій В.І., Дорогань-Писаренко Л.О. Полтава: ТОВ «Симон», 2018. 226 с.

Комп'ютерне оформлення – Єгорова О.В., к.е.н., доцент.

У колективній монографії з позицій міждисциплінарного підходу викладені результати дослідження теоретичних та прикладних аспектів окремих актуальних питань сучасної економічної науки. Видання призначене для науковців і практиків в економічній сфері, керівників і спеціалістів управлінських структур, викладачів та здобувачів закладів вищої освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст наданих для друку матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

ISBN 978-966-2989-90-8

© Колектив авторів, 2018

© Полтавська державна аграрна академія

ЗМІСТ

	с.
Передмова	5
Розділ 1. Історичні аспекти розвитку економічної думки на теренах України	9
1.1. Роль і місце професора А.Т.Опрі в забезпеченні аграрних перетворень.....	9
1.2. Розвиток фінансової науки в Україні. Історія української фінансової думки	16
Розділ 2. Теоретичне осмислення сучасних проблем економічної та соціальної реальності України	30
2.1. Українські економічні реалії – зростання тарифів.....	30
2.2. Глобалізація освіти: чи можливо втримати пам'ять і не втратити майбутнього (філософсько-економічний аспект).....	38
2.3. Логістичні системи в умовах глобалізації світової економіки	45
Розділ 3. Статистико-економічна оцінка макроекономічного розвитку України.....	71
3.1. Критерії та статистичні показники стану регіональної продовольчої безпеки	71
3.2. Економіко-статистичний аналіз валового регіонального виробництва в Україні.....	85
Розділ 4. Актуальні питання розвитку теорії й практики бухгалтерського обліку та контролю.....	96
4.1. Структура і склад методики обліку та аналізу для управління господарською діяльністю будівельного підприємства та її економічне обґрунтування	96
4.2. Ієрархічна система формування внутрішньої звітності за центрами витрат машинобудівного підприємства.....	115
4.3. Сучасний облік виробничих запасів	129

5. Як змінилася середня заробітна плата українців за рік: цікава статистика — [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://politeka.net/ua/news/645136-yak-zminylasya-serednya-zarplata-ukrayintsiv-za-rik-tsikava-statystyka/>

2.2. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ОСВІТИ: ЧИ МОЖЛИВО ВТРИМАТИ ПАМ'ЯТЬ І НЕ ВТРАТИТИ МАЙБУТНЬОГО (ФІЛОСОФСЬКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ)

*Шейко С.В., к.ф.н., доцент
професор кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін,
Полтавська державна аграрна академія*

*Колодій О.С., к.п.н.,
доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін,
Полтавська державна аграрна академія*

*Льченко А.М., к.п.н., доцент
доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін,
Полтавська державна аграрна академія*

У добу глобалізації університет як освітня інституція зазнає кардинальної трансформації. Епоха пізнього модернізму визначається ослабленням ролі національних держав. Найактуальнішими протиріччями теперішнього часу постають «глобалізація», чи «внутрішня соціальна стабільність», «міжнародна інтеграція» чи «національна дезінтеграція». Питання про зменшення ролі національних держав в сучасних умовах, на думку польського соціолога освіти М. Квека, «перегукується з питанням про соціогуманітарні наслідки глобалізації, завершення доби модерну, кінець історії, «смерть

інтелектуала» та зникнення такого сучасного закладу, як Університет» [3, с. 270].

Глобалізація як об'єктивне явище інтеграції сучасного соціально-економічного та науково-освітнього життя з необхідністю приводить до завершення соціально-культурного проекту модерності, заснованого на раціональному співвідношенні «влада-знання». Знання, що складають продукт науково-освітньої діяльності, так і влада сучасної національної держави змінюють свою конфігурацію. Як зауважує дослідник філософії та економіки освіти Б. Вітрок: «Університети – невід'ємна частка процесу, що втілюється у промисловому економічному ладі та національній державі, як найтиповішій, головній формі політичного устрою» [3, с. 271].

Становлення університетів та визначення загальної ідеї, концепції освітньої діяльності збігається в часі із похвалюванням національних рухів та зростанням значення національної держави. Головна мета університетської освіти початку XIX ст. у Західній Європі полягала в підтримці національних культур та у сприянні створення національних суб'єктів – громадян національних держав. На основі альянсу між модерними знаннями та модерною владою було закладено підвалини університету як модерного закладу освіти.

Після двох століть панування в царині освіти традиційна соціально-економічна місія університету як інституційного продовження національної держави раптом стала предметом гострих дискусій. Раціоналістичний проект освітньої діяльності епохи Просвітництва у співпраці з національною державою, розташованих у самому центрі культури, крок за кроком виживає себе в теперішні часи постмодернізму. Після двохсот років стає невідомим, «на що мала б орієнтуватися велика регуляторна ідея Університету, якщо така взагалі існує, у пошуках свого сучасного принципу існування – *raison d'être*» [3, с. 273]. Керуюча ідея університетської освіти була кантівським раціо, а згодом у Шлеєрмахера та Гумбольдта нею стала культура, тобто освіта,

що «самокультивується в особі суб'єкта національної держави». У теперішній час освітянські інституції не в змозі відігравати модерну роль культурного закладу, що міцно закорінений у національній державі просвітницької Європи.

В об'єднаній Європі загальною метою процесу викладання та проведення наукових досліджень має стати саме уніфікація, уподібнення, а не самостійність, ізоляція окремих національних традицій. Тому посилення на раціональні визначення чи духовну культуру як провідників освітянського проекту з погляду громадськості бракує переконливості, оскільки сучасні дослідники методології освіти вважають, що державна влада дедалі більше відіграватиме роль «адміністратора і щораз менше провідника духовних сил нації» [3, с. 274–275]. Ідея національної культури вже не може бути міцним стрижнем функціонування сучасної держави. Роль національної держави як політичного, культурного та освітянського проекту слабне в умовах теперішньої глобалізації, проте жодна філософія чи економіка освіти досі ще не спроможні належно оцінити той тектонічний зсув, що відбувається в освіті в добу пізнього модернізму.

Як стверджують сучасні дослідники методології трансформації освіти У. Бек, П. Вірільо, С. Сассен, Е. Грін, в епоху глобалізації національна ідентичність вже не може бути головним цементувальним чинником суспільства та ідеалом сучасного проекту модерного університету. Постійна константа глобалізації – це перегляд основної передумови модерності, глобалізація – це «компресія часу – простору», подолання дистанції, кінець географії, часткова денаціоналізація національної території та певна втрата окремих компонентів державного суверенітету. У постнаціональну добу згідно з теоріями глобалізації система національної освіти стає «мертвою, анахронічною, недоречною, раптом втрачає свій смисл». За словами Дж. Дадлі: «У конфронтації із реальністю некерованих міжнародних глобальних ринкових сил, держава поступово стає зайвою, оскільки ера сильної національної

держави, очевидно, минула. Функцію держави звелено до ролі «нічного сторожа» класичного лібералізму» [3, с. 273-276].

Існування модерного університету, який був важливим союзником національної держави, в теперішній час вичерпав себе. Традиційні вищі заклади освіти перестали бути партнерами національної держави, оскільки це суперечить перспективі глобального споживацтва. У царині вищої освіти посилюється у наш час тенденції до масовості та експансії. Напрямок реформ в царині вищої освіти, який обрали уряди цілого світу за величезної підтримки супернаціональних організацій полягають у запровадженні принципу пожиттєвої освіти для кожного, якнайширший доступ до знань за помірну плату, інтенсивне навчання у закладах вищої освіти, що фінансово незалежні та постійно зорієнтовані на ринок. Питання про фінансування, економіку та управління вищою освітою відкривають порядок денний у всьому глобалізованому світі.

Щодо самої глобалізації, то вона творить поліцентричне, багатовимірне, умовне суспільство. У ньому співіснуватиме національне та транснаціональне. У глобалізаційній кампанії на карту поставлено не лише доля національної держави, демократії, свободи, наукової творчості та освіти, а також сама суть нової освітянської політики. Так, сучасний соціолог і економіст освіти Т. Фрідмен доводить, що не в його силах зупинити глобалізаційні процеси, не завдавши розвиткові людства величезної шкоди, а потрібно думати, як використати цю систему та «домогтися хоч якогось захисту для якомога більшої кількості людей [3, с. 280]. Наше завдання полягає в тому, як можливо взяти все найкраще від постмодерної, глобалізованої, постнаціональної вищої освіти, що народжується.

Сучасні гасла освітянських інституцій спрямовані в русло немилосердної логіки споживацтва, яку захоплено вітали найкращі американські університети в другій половині ХХ ст. Йдеться про ідею «блискучої освіти» побудовану на ідеалі найефективніших, ходових знань-бестселерів, які можна здобути у найкоротші строки. Існує

реальна можливість перетворення університету на корпорацію, яка зорієнтована на споживача — клієнта, заснована на засадах бюрократичного правління. Мета подібного освітянського закладу — постачати привабливий продукт за поміркованими цінами, забезпечити суспільство добрим товаром за його гроші. В цьому напрямку відбуваються реконструкції освітянської діяльності епохи глобалізації. Загальні гасла теперішнього університету: «менеджерський, корпоративний, підприємницький, бізнесовий», що є проявом відповідних процесів корпоратизації, маркетинга та академічного капіталізму. Принцип діяльності інституції вищої освіти кардинально змінюється: або він керується логікою виробництва та споживання знань, тобто «ліпше-гірше продає свій товар, або ж із усіх сил бореться з державою, що у цілому світі щораз менш охоче фінансує університет, як публічний заклад» [3, с. 283–284].

Як зазначає в науковому монографічному дослідженні «Економіка вищої освіти: тенденції та механізми розвитку» академік В. Андрущенко: «Без розв'язання проблеми стабілізації бюджетного фінансування говорити про розвиток сфери освіти немає сенсу. Але й не говорити неможливо. Тому, наполягаючи на збільшенні бюджетної частини, що виділяється на розвиток вищої освіти, ми маємо одночасно відшукувати та впроваджувати додаткові джерела фінансування, відпрацьовувати багатоканальну методологію цього процесу, обґрунтовувати нові підходи до прогнозування розвитку вищої освіти і моніторингу її стану» [2, с. 5]. В українському освітянському просторі потрібно створювати нові концептуальні основи організації фінансово-економічних відносин, розробляти оптимальні моделі фінансового, багаторівневого і багатоканального фінансування вищої школи, які відповідали б умовам сьогодишнього перехідного періоду, обґрунтовували підходи до розробки систем економічних норм і нормативів вищої школи на рівні світових стандартів.

Глобалізаційні процеси створюють нові структури, стимули та

форми винагороди для окремих ділянок академічних досягнень, встановлюючи водночас обмеження і перешкоди для інших. Центр освітянської інституції перемістився з осердя, що його творили загальні дисципліни, до підприємницької периферії. То яке майбутнє чекає університет, що позбувся своєї раціональної, культурної, державницької та національної місії? Чи університет справді мусить рухатися до моделі щораз ефективнішої корпорації, такої собі бюрократичної структури, що боротиметься за своє місце на ринку. Чи існує небезпека беззастережного перенесення та застосування бізнесових практик в освітянському середовищі? Чи за таких умов університет не втратить критичної налаштованості до суспільства? Чи не перетворяться науковці та освітяни на підприємців, таких собі «академічних капіталістів»?

Університетська освіта доби постмодернізму опинилася перед серйозним вибором: або буде знайдена якісно нова регулятивна ідея існування інституції освіти, або ж їй доведеться прийняти правила гри бюрократичних, споживацько-зорієнтованих корпорацій. Зараз досить важко спрогнозувати появу нових кардинальних концепцій діяльності університету, схожим за ефектом до ідей німецьких просвітників-ідеалістів. Проте, сучасні університетські заклади вимушені шукати нової підстави існування, по новому виправдати свій надзвичайно високий науково-культурний статус. На думку дослідників методології трансформації освіти в епоху глобалізації Рідінгса та Квека, такими ідеями постмодерного університету могли б стати *ідеали цивільного суспільства*. Але знову ж постає важливе питання: як здійснити перехід від національних до цивільних ідеалів? За яких умов освітянські інституції стали б центром плюралістичної, багатовекторної думки, котра б дбала за ідеали та цінності цивільного суспільства.

М. Квек констатує, що «майбутній силует університету якраз перебуває у процесі формування. За ним надзвичайно цікаво спостерігати, корисніше, однак, – його збагнути, а найкорисніше – спробувати вплинути на нього» [3, с. 291].

Якщо за університетом уже не стоять ідея нації, раціонального чи духовної культури тоді, або варто створити нові ідеї, або ж заклади вищої освіти приречені віддатися на милість «всеїдної логіки споживацтва». Без сумніву пошуки нової регуляторної ідеї університету не означають кінця діяльності університетської освіти: це лише «кінець певного способу сприйняття» університету. Саме зараз майбутній силует освітянських закладів перебуває у процесі становлення.

Аналізуючи ідеали цивільного суспільства важливо зрозуміти, як стверджував відомий англійський філософ ХХ ст. К. Поппер: «Розум, як і наука, розвивається шляхом взаємної критики... його розвиток – це вдосконалювати інститути, що стоять на сторожі вільної критики, тобто вільної думки» [4, С. 245]. Отже, ідеї свободи та демократії складають основу загальних вартостей сучасного цивільного суспільства.

Освіта за методом П. Фрейре – сучасного теоретика «критичного мислення» – це практика свободи, оскільки вона визволяє суб'єктів педагогічної дії від «подвійного рабства мовчання й монологу». «Обидва партнери визволяються, коли починають учитися: один, щоб пізнати себе як людину гідну, інший – щоб досягти здатності до діалогу» [5, С. 11]. Історичне покликання вищої освіти полягає в тому, щоб стати перетворювачами суспільної реальності. Лише за таких умов люди стають суб'єктами, а не об'єктами власної історії.

Французький теоретик філософії постмодернізму Ж. Дерріда, досліджуючи загальні основи університетської освіти, констатує той факт, що у часи декадансу та оновлення університетські інституції перебувають на стадії «мерехтіння», спонука до роздумів зводить воєдино в «одній часовій миті бажання пам'яті й відкритість до майбутнього». Утримати пам'ять і не втратити можливості – чи можливо це? Одне не можливе без другого, одне тримає інше, і водночас одне тримається за інше» [1, С. 265]. Така відповідь сучасного філософа-постмодерніста ХХІ ст. стосовно пошуку нових альтернативних ідей – регуляторів освітянської діяльності епохи глобалізації.

Список використаних джерел

1. Дерріда Ж. Закон достатньої підстави: Університет очима його послідовників // Ідея Університету: Антологія / Упоряд.: М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; відп. ред. М. Зубрицька. – Львів: Літопис, 2002 – С. 235-265.
2. Економіка вищої освіти України: тенденції та механізми розвитку / За заг. ред. В.П. Андрущенка. Київ.: Пед преса, 2006. – 208 с.
3. Квек М. Національна держава, глобалізація та університет як модерний заклад // Ідея Університету: Антологія / Упоряд.: М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; відп. ред. М. Зубрицька. – Львів: Літопис, 2002. – С. 267-291.
4. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги / К. Поппер. – Т.1 – Київ: Основи, 1994. – С.245-300.
5. Фрейре П. Формування критичної свідомості / П. Фрейре / з англ. пер. О. Дем'янчук. – Київ: Юніверс, 2003. – 176 с.

2.3. ЛОГІСТИЧНІ СИСТЕМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

*Сасєнсус М.А., к.е.н., доцент,
доцент кафедри маркетингу,*

Одеський національний економічний університет

Слід відзначити, що ціла низка питань науково-методологічного характеру, що стосуються логістики, у своїй основі, не знайшли ще відповідного наукового відгуку, тобто, у даному випадку, як ми вважаємо, наука відстає від практики, хоча тому є об'єктивні причини. Недовгочасне перебування у владі різних за економічним баченням і завданнями Кабінетів міністрів робить їхньою метою лише досягнення короткотермінових завдань, пов'язаних, як правило, із стабілізацією економічного стану країни, приборкання інфляції, регулювання